

**TALABALARDA OG'ZAKI NUTQ MALAKASINI OSHIRISH BO'YICHA "BAXS-MUNOZARA",
"MUAMMOLI VAZIYATLAR" HAMDA "MUSOBAQALAR" METODLARINING QO'LLASH
METODIKASI BO'YICHA MASHQLAR TIZIMI**

Haliqberdieva Nargiza Telmanovna
*Toshkent Amaliy fanlar universiteti,
"Tillar" kafedrasida katta o'qituvchisi,*

Annotatsiya: *Ushbu maqola chet tillarini o'qitish yo'nalishi bo'yicha ixtisoslashgan tilshunoslik fakultetlari talabalariga og'zaki nutqni o'rgatish jarayonida auzentik videomateriallardan foydalanishning uslubiy jihatlarini amalga oshirishga bag'ishlangan. Maqolada bo'lajak chet tili ta'limi bakalavrlariga og'zaki nutqni o'rgatishning mumkin bo'lgan usullari keltirilgan. Ta'limning mazmun asosini tavsiflashga alohida ahamiyat beriladi. Maqolada, shuningdek, haqiqiy video materiallar bilan ishlashning uslubiy usullari va mumkin bo'lgan variantlari aks ettirilgan. Maqolada og'zaki nutq xususiyatlarining xususiyatlari, o'z fikrlarini chet tilida batafsil og'zaki bayon shaklida ifodalashga yordam beradigan shartlar, shuningdek, og'zaki nutqni o'rganishga qaratilgan mashqlar turlari keltirilgan. video materiallar.*

Kalit so'zlar: *chet tilini o'qitish, pedagogik ta'lim bakalavrlari, og'zaki nutq, haqiqiy video materiallar*

**СИСТЕМА УПРАЖНЕНИЙ ПО МЕТОДИКЕ ПРИМЕНЕНИЯ МЕТОДОВ
«ДИСКУССИЯ», «ПРОБЛЕМНЫЕ СИТУАЦИИ» И «КОНКУРСЫ» ДЛЯ
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ НАВЫКОВ УСТНОЙ РЕЧИ УЧАЩИХСЯ**

Аннотация: *Данная статья посвящена реализации методических аспектов использования аутентичных видеоматериалов в процессе обучения устной речи студентов лингвистических факультетов, специализирующихся в области преподавания иностранных языков. В статье представлены возможные способы обучения устной речи будущих бакалавров иноязычного образования. Особое значение уделяется описанию содержательной основы обучения. Статья также отражает методические приёмы и возможные варианты работы с аутентичными видеоматериалами. В статье представлены характеристика признаков устной речи, условия, способствующие выражению своих мыслей в виде развернутого устного высказывания на иностранном языке, а также виды упражнений, направленных на обучение устной речи на основе аутентичных видеоматериалов.*

Ключевые слова: *обучение иностранному языку, бакалавры педагогического образования, устная речь, аутентичные видеоматериалы*

A SYSTEM OF EXERCISES ON THE APPLICATION METHODOLOGY OF "DISCUSSION", "PROBLEMATIC SITUATIONS" AND "COMPETITIONS" METHODS FOR IMPROVING STUDENTS' ORAL SPEECH SKILLS

Abstract: *This article is devoted to the implementation of methodological aspects of the use of authentic video materials in the process of teaching oral speech to students of linguistic faculties specializing in the field of teaching foreign languages. The article presents possible ways of teaching oral speech to future bachelors of foreign language education. Particular importance is given to the description of the content basis of training. The article also reflects methodological techniques and possible options for working with authentic video materials. The article presents: characteristics of the signs of oral speech, conditions conducive to expressing one's thoughts in the form of a detailed oral statement in a foreign language, as well as types of exercises aimed at teaching oral speech based on authentic video materials.*

Keywords: *teaching a foreign language, bachelors of pedagogical education, oral speech, authentic video materials.*

Zamonaviy ta'lim tizimining rivojlanishi iqtisodiy va ijtimoiy-madaniy jarayonlarning tobora ortib borayotgan globallashuvi sharoitida amalga oshiriladi, bu zamonaviy shaxsdan ma'lum ijtimoiy-madaniy va kommunikativ fazilatlariga ega bo'lishni talab qiladi. Shu munosabat bilan ingliz tilini madaniyatlararo muloqotning muhim vositasi sifatida o'qitish muammosi ayniqsa dolzarbdir. Madaniyatlararo muloqotga qodir shaxsni shakllantirish uchun nafaqat ingliz tilini o'zlashtirish, balki uni o'rganilayotgan til mamlakati madaniyati bilan ham tanishtirish kerak. Shularni inobatga olgan holda chet tili o'qituvchisi oldiga muhim vazifa – o'rganilayotgan tilga qiziqishni uyg'otish va qo'llab-quvvatlash hamda uni muvaffaqiyatli o'zlashtirish uchun turli texnologiyalardan foydalangan holda darslarni ishlab chiqish vazifasi turibdi.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, u ingliz tili darslarida og'zaki nutqni o'rgatish uchun haqiqiy video materiallardan foydalanish imkoniyatlarini o'rganishga qaratilgan.

Tadqiqot ob'ekti sifatida bo'lajak chet tili ta'limi bakalavrlariga ingliz tilini o'rgatish jarayoni tanlab olingan.

Tadqiqot predmeti - chet tili o'qituvchilari ta'limi sohasidagi mutaxassislarni tayyorlash doirasida ingliz tili darslarida og'zaki nutqni o'rgatishning samarali vositasi sifatida haqiqiy video materiallardan foydalanish tanlab olingan.

Tadqiqot maqsadi - ingliz tilini o'qitishning o'quv jarayoniga haqiqiy video materiallar asosida kommunikativ mashqlarni ishlab chiqish va amalga oshirishdam iborat.

Tadqiqotning yangiligi shundan iboratki, ingliz tili darslarida og'zaki nutqni o'rgatish maqsadida asl video materiallardan foydalanish o'qituvchilarga talabalarni tayyorlashda

kerakli samaraga erishish imkonini beradi, ayni paytda zamonaviy oliy chet tili ta'limi yangi uslublar, yondashuvlar va usullarni talab qiladi.

Tadqiqotning nazariy ahamiyati kelajakdagi pedagogik ta'lim bakalavrlariga keyingi muvaffaqiyatli kasbiy faoliyati uchun chet tilida og'zaki nutqni o'zlashtirishga imkon beradigan vosita sifatida haqiqiy video materiallardan foydalanish samaradorligini asoslashdan iborat.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundan iboratki, taklif etilayotgan nazariy tavsiyalar va amaliy uslubiy materiallar oliy o'quv yurtlarida o'qitiladigan va keyingi kasbiy faoliyati bilan bog'liq bo'lgan pedagogik ta'lim sohasida mutaxassislar tayyorlashga qaratilgan fanlarning ish dasturlarini to'ldirishi mumkin. chet tilini o'rgatish uchun.

Uzoq vaqt davomida muloqotni o'rgatish chet tillarini o'qitish metodining asosiy maqsadi deb hisoblangan. Biroq, zamonaviy jamiyatda kommunikativ qobiliyatga ega bo'lgan shaxs bo'lish muhimroqdir. Bu tushuncha "muloqot" tushunchasidan biroz kengroqdir, chunki u nafaqat til birliklariga ega bo'lish va ulardan nutqda malakali foydalanish qobiliyatini, balki mamlakat hayotining barcha sohalari va jabhalarini bilishni ham anglatadi. o'rganilayotgan til, chet tiliga va boshqa etnik guruh vakillariga do'stona munosabatni tarbiyalash. "Faqat muloqot qilishning o'zi etarli emas, chet tili madaniyatini egallash kerak" [4, s. 44]. Muloqot barkamol og'zaki nutqni shakllantirishning asosiy omili sifatida qaraladi. Bunga nutq faoliyatining nutq kabi turini o'rgatish orqali erishiladi, buning natijasida talaba sherik (kommunikator) bilan muloqot qilish normalari va qoidalarini o'zlashtiradi. Muloqotni nazarda tutadigan nutq jarayonida inson ko'p jihatlariga e'tibor berib, o'z bayonotini qurishni o'rganadi, tinglash qobiliyatini rivojlantiradi, barcha nutq funksiyalarini o'zlashtiradi va, albatta, atrofdagi dunyoni o'rganadi.

"Muloqot" tushunchasiga qaytadigan bo'lsak, shuni ta'kidlash joizki, bu so'z qaysi fan nuqtai nazaridan qaralishidan kelib chiqqan holda juda ko'p ta'rif va talqinlarga ega. Sovet psixologi A.V. Petrovskiy bu hodisani quyidagicha tavsiflaydi: "Muloqot - bu odamlar o'rtasida aloqalarni o'rnatish va rivojlantirishning murakkab, ko'p qirrali jarayoni bo'lib, u birgalikdagi faoliyatga bo'lgan ehtiyojdan kelib chiqadi va boshqa shaxsni ma'lumot almashish, idrok etish va tushunishni o'z ichiga oladi".

Yuqorida aytilganlarga asoslanib, biz shunday xulosaga kelishimiz mumkin: "Muloqot tufayli biz nafaqat yangi ma'lumotlar, faktlarni o'rganamiz, bilimga ega bo'lamiz, balki o'z faoliyatimizni va boshqa shaxsning faoliyatini o'zgartiramiz, boshqa tomondan aloqa hamkorimizni ochib beramiz, bu esa aks etadi. muloqotning integral va pertseptiv jihatlarida". Shunday qilib, «muloqot - bu odamlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir jarayoni, muloqot qiluvchilarning bir-biriga o'zaro ta'siri. Muloqotsiz inson jamiyatda to'liq yashay olmaydi va ishlay olmaydi, chunki muloqot qilish istagi odamlarning birgalikdagi faoliyatining asosiy motivi hisoblanadi.

Muloqot jarayoniga kommunikantning ijtimoiy mavqei, ularning ijtimoiy roli, dunyoqarashi va bilim darajasi, kommunikantning bilim darajasi kabi juda ko'p omillar ta'sir

ko'rsatadi. Har qanday muloqot turining (monologik yoki dialogik) zamirida suhbatdoshlarni bir-biri bilan muloqot qilishga undaydigan aniq maqsad, o'ziga xos motiv yotadi.

Muloqot jarayoni nutq faoliyatining nutq, o'qish, tinglash va yozish kabi turlari yordamida amalga oshirilishi mumkin. Nutq, ya'ni og'zaki nutq faol, samarali faoliyat hisoblanadi, chunki ushbu uslubiy kategoriya orqali suhbatdosh o'z nuqtai nazarini, o'z fikrini ifodalash, mazmunli ma'lumotlarni etkazish, turli nutq funktsiyalaridan foydalangan holda monolog yoki dialogik bayonotni quradi. [3, p. 142]. Nutq tufayli inson tafakkuri rivojlanadi va til insonning aqliy qobiliyatlarini faollashtiradi, uning fikrlash jarayonlariga ijobiy ta'sir qiladi.

Og'zaki nutq axborot almashishga qaratilgan inson faoliyatining ma'lum bir turi sifatida bir qator xususiyatlar bilan tavsiflanadi.

1. Motivatsiya. "Inson o'z bayonotini uni bunga undagan motiv, ya'ni ongli bo'lishi yoki bo'lmasligi mumkin bo'lgan rag'batlantirish, ichki impulsiga asoslanadi". Umuman muloqotga bo'lgan ehtiyojni (inson ijtimoiy mavjudot bo'lganligi sababli) kommunikativ motivatsiya deb atash mumkin, va ma'lum bir vaziyatda ma'lum bir nutq harakatini amalga oshirish zarurati buning lug'at xususiyatlaridan foydalangan holda, nutq texnikasi - vaziyatli motivatsiya. Motivatsion tayyorgarlik kommunikatorlar o'rtasidagi aloqani quradigan juda muhim omildir.

2. Faoliyat. Og'zaki nutq faol jarayon bo'lib, u nafaqat o'z fikrlarini ifoda etishni, balki suhbatdoshni tinglash qobiliyatini, ya'ni ichki faoliyat deb ataladigan narsani, eshitilgan narsaga munosabatni, uni baholashni, idrok etishni anglatadi. aloqa hamkori.

3. Maqsadlilik. Og'zaki nutqni maqsadsiz amalga oshirib bo'lmaydi. Ma'ruzachi har doim o'ziga xos maqsadga ega bo'lib, u muloqotga kirishadi, kerakli natijaga erishishga harakat qiladi: ishontirish, yana so'rash, tafsilotlarni aniqlashtirish, salbiy tomonlarini masxara qilish, hamdardlik uyg'otish, sizni xavotirga solish. Bunday maqsadlarni kommunikativ vazifalar deb atash mumkin, chunki kommunikant o'z fikrini to'g'ri shakllantirishi, tegishli nutq birliklarini tanlashi, mantiqiy aloqa taktikasini qurishi, shu bilan suhbatdoshga ta'sir qilishi va uni sodir bo'layotgan narsaga to'g'ri javob berishga majbur qilishi kerak.

4. Faoliyatga havola. Bu jihat nutq va faoliyat jarayonining birligini nazarda tutadi. Sababi, ma'lum bir kontekstsiz fikrimizni og'zaki ifodalashga hojat qolmaydi; Faqat uni harakatga, munosabat bildirishga majbur qiladigan holatlarga tushib qolgandagina, odam gapira boshlaydi, o'z xohish-istaklarini ifodalaydi, his-tuyg'ularini va his-tuyg'ularini nutq orqali ifodalaydi.

5. Fikrlash bilan bog'liqlik. Nutq jarayoni insonning aqliy faoliyati bilan chambarchas bog'liq. "Siz til grammatikasini mukammal bilishingiz, boy so'z boyligiga ega bo'lishingiz mumkin, ammo chet tilida fikrlay olmaysiz". Muammo shundaki, inson doimo turli xil

kommunikativ vazifalarga duch keladi va u ularni qanday hal qilishi, vaziyatni tushuna olishi uning nutq harakatining mahsuldorligiga bog'liq.

6. Shaxsiyat bilan munosabat. Nutqda har bir shaxs o'zining sub'ektiv, individual fazilatlarini, xususiyatlarini: qiziqishlarini, ehtiyojlarini, motivlarini, ideallarini, tajribasini, xarakterini va temperamentini aks ettiradi. Natijada, insonning og'zaki nutqi uning individualligi prizmasi orqali quriladi, shuning uchun u juda noyob va o'ziga xosdir.

7. Vaziyat. "Har qanday bayonot vaziyat bilan bog'liq bo'lishi kerak, kontekstda to'qilgan, ma'ruzachi oldida turgan vazifaga to'liq mos kelishi kerak, chunki vaziyatga bog'liq bo'lmagan bayonotlar suhbatdoshning javobiga sabab bo'lmaydi, uni eshitgan mulohazalarini adekvat baholashga undamaydi".

8. Evristik. "Gaplashma tayyor, yodlangan iboralar bilan ishlashni anglatmaydi, chunki aloqa vaziyatlari o'zgarib turadi, ular bir xil darajada teng bo'lolmaydi". Kamida bitta komponent o'zgaradi (muloqot vaqti, joyi, aloqa mavzusi, sherik) - va siz og'zaki muloqot jarayonida vaziyatga qarab yangi nutq birliklarini tanlashingiz kerak.

9. Mustaqillik. Og'zaki nutqning bu belgisi quyidagilarda namoyon bo'ladi: u vizual yordamsiz, ilgari o'qilgan yoki tinglangan matnlardan olingan nutq birliklarisiz, yozuvlarni qo'llab-quvvatlamasdan o'tadi. Ma'ruzachi o'z-o'zidan nutqni shakllantirishga tayyor bo'lishi kerak, chunki ko'p hollarda yodlangan iboralar shunchaki mos kelmaydi.

Shunday qilib, to'siqsiz, tabiiy muloqot o'rganilgan tilni amaliyotda, real hayotiy vaziyatlarda qo'llash qobiliyatidan iborat. Buning uchun o'qituvchi taqdim etilgan materialni tahlil qilishni, uni tushunishni va o'z nuqtai nazarini tasdiqlash uchun shaxsiy tajribadan foydalanishni talab qiladigan vazifalarni tanlashi kerak.

Ta'kidlash joizki, nutq faoliyatining ayrim turlarini o'zlashtirish jarayonida o'quvchilarda zarur bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishda qo'llaniladigan shart-sharoitlar chet tili o'qitish metodlarining asosiy kategoriyalaridan biridir. Ta'lim sharoitlari ularning xilma-xilligi va ko'p qirraliligi bilan tavsiflanadi. Talabalar erishgan natija o'qituvchi o'quv jarayonini qurishda hisobga oladigan shart-sharoitlarning umumiylikiga, shuningdek, ushbu shartlardan tegishli fanni zamonaviy o'qitishning maqsad va vazifalari uchun adekvat va to'g'ri foydalanishga bog'liq.

Og'zaki xorijiy nutqni o'rgatish nutq ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish va ko'nikmalarni takomillashtirish shartlarini hisobga olishga asoslangan. Yuqorida aytilganlar bilan bog'liq holda, samarali fikrlashni rivojlantirishga va chet tilida batafsil og'zaki bayonot shaklida o'z ichki nutqini ifodalashga yordam beradigan bir qator shartlar ajratiladi.

Og'zaki nutqqa o'rgatishning birinchi sharti vaziyatlilikdir. Haqiqiy video materiallarning parchalaridan olingan muammoli vaziyatlar tufayli talabalarga ularni hal qilish va shu tariqa o'z fikrlarini mantiqiy shakllantirish vazifasi beriladi. Bu jarayonning mahsuli monolog yoki dialog shaklidagi bayonotdir.

Har bir dars ma'lum bir vaziyatga bo'ysunishi kerak, aks holda o'quvchilarda chet tilida muloqot qilish motivi, maqsadi bo'lmaydi, bu vaqt davomida ular o'z fikrlarini nutq

bayonotiga shakllantirishni o'rganmaydilar. Sovet psixologi I.A. Zimnyaya fikricha, «barcha ko'rinishdagi nutq faoliyatining manbai kommunikativ va kognitiv ehtiyojdir. Bu zarurat, fikrni ifodalash va nutq ma'lumotlarini olish zaruratidir". Binobarin, har qanday vaziyatni aloqa sub'ektlarining o'zaro ta'siri, ya'ni bir-biriga o'zaro ta'sir qilish tizimi sifatida qarash mumkin.

Og'zaki nutqni o'rgatish jarayonida vaziyatlar bir qator muhim funktsiyalarni bajaradi:

- 1) nutq ko'nikmalarini shakllantirishning asosiy usuli, bu kelajakda muloqotning monologik va dialogik shaklini qurish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun asosiy pozitsiyadir;
- 2) talabalarni faol nutq faoliyatiga undash usuli;
- 3) axborot, til va nutq materialini taqdim etish usuli.

Vaziyat printsipini qo'llashda vizualizatsiya muhim rol o'ynaydi, uning yordamida talaba til muhitiga ko'proq singib ketadi, bu unga o'z bayonotlarini tayanchlar asosida qurishga yordam beradi. Film ko'plab didaktik xususiyat va imkoniyatlarga ega bo'lib, ular kinoning ta'sir tizimi jihatidan boshqa vizualizatsiya vositalari bilan solishtirib bo'lmashligini ko'rsatadi". Haqiqiy video materiallar bo'yicha darslarni qurish va o'tkazish asosini ko'rish printsipi yotadi. Filmlar (seriallar) ovozli va vizual vositalar bilan aloqa holatini loyihalashtiradi. Demak, axborot audiovizual sintez orqali idrok qilinadi va qayta ishlanadi. Kino tomosha qilish diqqat va xotirani, shuningdek, aqliy faoliyatning boshqa jihatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Talabalar video mazmunini tushunish uchun birgalikda harakat qilib, kollektiv kognitiv faoliyat muhitiga sho'ng'ishadi.

Shunday qilib, diqqatning ixtiyoriydan ixtiyoriyga o'tishi sodir bo'ladi. Video materiallarning ko'rinishi o'quvchilarga haqiqiy tarkibni, shuningdek, muayyan vaziyat kontekstining nutq tafsilotlarini tushunish va eslab qolish imkonini beradi.

Og'zaki nutq ko'nikma va malakalarini shakllantirish jarayonida ikkinchi shart - individuallashtirishdir. Pedagogikada bo'lgani kabi metodikada ham ta'lim jarayoni muayyan o'quvchining qobiliyatini, individual imkoniyatlarini, uning psixologik rivojlanish darajasini hisobga olish nuqtai nazaridan qaraladi. Tomoshabinlarning turli yoshdagilariga qaratilgan turli xil tematik yo'nalishdagi video materiallarning katta tanlovi ochiq kirishda mavjudligi sababli, o'qituvchi o'z ehtiyojlari va talabalarning xohish-istaklariga javob beradigan seriyani (filmni) tanlash imkoniyatiga ega. shuningdek, fanning ish dasturiga mos kelishi.

Og'zaki nutqni o'rgatishning yana bir muhim sharti talabalarning chet tilini o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini shakllantirishdir. Qizig'i shundaki, mashg'ulot boshida har bir kishi chet tilini o'rganishga qiziqish bildiradi, har bir kishi murakkab lug'at, grammatik konstruktsiyalar, nutq burilishlari va hokazolardan foydalangan holda muloqot qilishni xohlaydi. Ammo qiziqish asta-sekin pasayadi va shu bilan birga motivatsiya ham yo'qoladi, chunki o'quvchilar ko'p qiyinchiliklarga duch kelishadi, ularning o'rganish bosqichiga mos keladigan yangi so'z va tuzilmalarni yodlash, murakkab matnlarni tarjima qilish, turli qoidalarga boy grammatikani o'rganish kabi qiyin jarayonga duch kelishadi.

Haqiqiy video materiallardan foydalanish ma'lum bir bosqichda o'rganishning maqsad va vazifalariga mos keladigan turli xil o'qitish usullari va usullarining o'ziga xos ombori ekanligiga ishonamiz. Haqiqiy video materiallar bilan ishlash dars vaqtida ham amalga oshiriladi va talabalarning mustaqil ishlari uchun ajratilgan soatlarda qo'shimcha ravishda rejalashtirilishi mumkin. Ishning dastlabki bosqichida o'qituvchi o'quvchilarni leksik va grammatik material bilan tanishtiradi, ular keyinchalik ular bilan ishlashlari kerak, bo'laklarni tizimli tahlil qilishga o'tadilar, murakkablik va ijodiy ishlarni oshiradilar.

Og'zaki nutqni muvaffaqiyatli o'rgatishning navbatdagi sharti nazariya va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlikdir. "Film bilan ishlashni tashkil etish o'quvchilarning filmdagi qahramonlarning nutqiy xatti-harakatlarini nazariy tushunishiga, barcha darajadagi materialni o'rganishga, jumladan, til birliklarini izohlash va idrok etish qobiliyatiga, so'ngra qo'llashga asoslanadi. Nutq va muloqotda amalda olingan bilimlar"

Shunday qilib, haqiqiy video materiallar o'quvchilarga real hayotiy vaziyatlarga tushib qolishga, turli xil kommunikativ vazifalarni bajarish sharti bilan nutq xatti-harakatlarining namunasini ko'rishga imkon beradi.

Yuqorida aytilganlar bilan bog'liq holda, o'quv materiallarini tanlash Instagram va Youtube tarmoqlaridagi haqiqiy filmlar, seriallar, bloggerlarning jonli efirlaridan foydalanishga muvofiq amalga oshirilishi kerak. Ushbu video materiallar sizga tabiiy nutqiy muloqot holatlarini yaratishga, o'quvchilarning nutq faolligini rag'batlantirishga, boshqa mamlakat hayoti haqidagi ma'lumotlarni vizual tarzda taqdim etishga, ma'lum bir xalqning madaniyati va tiliga hurmatni rivojlantirishga, psixologik va lingvistik fazilatlarini rivojlantirishga imkon beradi. tasavvur, tafakkur, til taxmini kabi shaxsning.

Ingliz tili darslarida og'zaki nutqni o'rgatish jarayoniga kelsak, shuni ta'kidlash kerakki, u bir necha bosqichlardan iborat bo'lishi kerak. Birinchidan, o'qituvchi o'quvchilarning leksikogrammatik ko'nikmalarini shakllantirish uchun zarur bo'lgan vazifalarni qo'llashi kerak, shundan so'ngra o'zlashtirilgan leksik va grammatik ko'nikmalarni takomillashtirishga qaratilgan mashqlardan foydalaniladi va dastlabki ikki bosqich tugagandan keyingina tayyorlanmagan og'zaki nutq qobiliyatini rivojlantirish haqida gapirish mumkin.

O'quv jarayoniga haqiqiy videomateriallarni kiritish uchun o'quvchilarning tayyorlanmagan monolog bayoni shaklida o'z fikrlarini ifoda etish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan mashqlar tizimi qayta ko'rib chiqilmoqda.

Misol uchun, dastlabki bosqichda siz kundalik mavzularda turli xil videolarni topishingiz mumkin: chet elga sayohat, sport tadbirlari, ta'lim va boshqalar. O'qituvchi talabalarga videoni ko'rsatadi, so'ngra savollar beradi, shuning uchun ular dars mavzusi, masalan, "Sport" deb taxmin qilishadi.

Savollar bo'lishi mumkin:

- 1) Videoda nima sodir bo'lmoqda?
- 2) Bu qayerda sodir bo'lmoqda?

3) Ushbu video sizga sportni muhokama qilishda qanday yordam berishi mumkin?

4) Agar siz mashhur blogger bo'lganingizda, ushbu videoga qanday nom bergan bo'lardingiz va unga qanday tavsif bergan bo'lardingiz?

Berilgan savollarga javob berishda talabalar ingliz tilida so'zlashuvchi odamlarning bo'sh vaqtlari va odatlari bilan vizual tarzda tanishishlari, talaffuz qobiliyatlarini yaxshilash va o'zgartirishlari, monolog nutq ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin.

Og'zaki nutqni o'rgatish jarayonida nutq paytida o'quvchilarning xatolarini tuzatish tavsiya etilmaydi, chunki bu fikrlarni chalg'itadi, chalg'itadi va o'quvchilar e'tiborni bayonot mazmuniga emas, balki faqat uning dizayniga qaratadi (bu ham muhim), xato qilishdan qo'rqib, ular adashib, sarosimaga tusha boshlaydilar. Bunday xatti-harakatlar tabiiy muloqot uchun xos emas.

Keyinchalik, haqiqiy video materiallar asosida og'zaki nutqni o'rgatish samaradorligini amalga oshirish uchun mashqlar turlarini ko'rib chiqish taklif etiladi.

Aksariyat metodistlar bunday toifani mashq sifatida chet tillarni o'qitishning asosiy vositasi deb bilishadi. Shu munosabat bilan har qanday mashq uning mahsuldorligi va etarliligini belgilaydigan bir qator o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lishi kerak.

1. Mashq o'quvchilarning ko'nikma va malakalarini rivojlantirishga yordam beradigan aniq maqsad bilan bajariladi.

2. Mashqni bajarishda moddiy vositalardan (kitob, daftar, doska, tasvirlar, kompyuter, yozuvlar, tarqatma materiallar, videomateriallar) foydalaniladi.

3. Har bir mashqda uni amalga oshirish algoritmini belgilash kerak.

4. Har qanday mashq qat'iy tartibga solinadi, boshqa mashqlar bilan birgalikda mavjud.

5. Mashqlarni tuzishda o'quvchilarning o'quv sharoitlarini, ularning individual imkoniyatlari va imkoniyatlarini hisobga olish kerak.

Chet (bizning holimizda, ingliz) tilida nutq ko'nikma va malakalarini shakllantirish va og'zaki nutqni rivojlantirishga qaratilgan mashqlarning bir necha turlari mavjud.

Birinchi tur til mashqlaridan iborat bo'lib, ularning asosiy maqsadi grammatik tuzilmalar va leksik materialni mustahkamlashdir. Ushbu turdagi mashqlar bir qator afzalliklarga ega: qisqa vaqt ichida siz ko'p sonli vazifalarni bajarishingiz mumkin; bunday mashqlar grammatik, leksik yoki fonetik mahoratni avtomatizmga olib borishga yordam beradi. Til mashqlari o'rganilgan tuzilmalarni keyinchalik birlashtirish va ulardan nutq vaziyatlarida malakali foydalanish qobiliyatini rivojlantirish bilan tayyorgarlikdir.

Ushbu turdagi mashqlarda haqiqiy video materialdan ham samarali foydalanish mumkin. Quyida bunday vazifalarga misollar keltirilgan.

1. O'qituvchi talabalarni ta'lim mavzusiga oid videofilmdan parcha ko'rishni taklif qiladi va matnni bo'shliqlar bilan qutichada berilgan so'zlar yordamida to'ldiradi:

(protect / fragile / teach / knowledge / send /disappointment /bullying).

«When the child is born, we do everything we can to _____ them, nurture them, love them. A child’s heart and mind are _____. As they grow we want to _____ them everything we know. We _____ them to school, to fill their minds with wonderful _____, to give them a tool they need for life. At school, they get a taste of what things are alike in the world outside. There’s friendship, romance, _____, embarrassment, discrimination and _____».

Ushbu mashq yordamida talabalar grammatik va leksik ko'nikmalarini oshiradilar. Shundan so'ng o'quvchilarga videoni qayta ko'rishlari va javoblarini tekshirishlari so'raladi, shundan so'ng ular matnni ovoz chiqarib o'qiydilar, bu esa o'z navbatida ularning talaffuz ko'nikmalarini shakllantiradi.

2. Videoning ikkinchi qismini tomosha qiling va tegishli bayonotni olish uchun chap va o'ng ustunlardagi jumalarning qismlarini moslang:

1. There are other tools we give them	a. and an amazing opportunity
2. We have an enormous responsibility	b. compassion, acceptance and tolerance
3. If we truly want to prepare them for the world outside	c. and it’s already happening around the world with astonishing results
4. Because it navigates the world outside with	d. compassion, acceptance and tolerance
5. We need to teach them	e. enough to prepare them for this world
6. This can begin in our schools	f. we must ask for a balanced education that put importance on educating both and mind, the heart
7. It can happen in hockey practice, dance class, day camps, music lessons	g. we must also educate the heart
8. If we want our children to grow into socially and emotionally capable young people	h. and we can start it today.

Bundan tashqari, quyidagi turdagi muammolar paydo bo'lishi mumkin

3. Quyidagi so'zlardan gaplar tuzing. Bu yerda “Ta’lim” mavzusiga oid videorolikdagi faol lug’atdan foydalaniladi.

Ikkinchi turga shartli nutq mashqlari kiradi, ular ma'lum darajada nutqiy vaziyatga yaqinligi bilan tavsiflanadi. Bunday mashqlar muloqot ko'nikmalarini shakllantirishdan og'zaki nutqni mantiqiy qurish qobiliyatini rivojlantirishgacha bo'lgan o'tish bosqichidir. Shartli nutq mashqlarida tayanchlarning katta qismi mavjud bo'lib, buning natijasida talaba har qanday jumlaning tuzadi. Berilgan misol asosida o'quvchilar gapga taqlid qiladilar, o'zgartiradilar, parafraza yoki sinonimlarni tanlab, berilgan gapga nisbatan norozilik

bildirish maqsadida yo'l qo'yilgan xatolarni tuzatadilar. Shunday qilib, mashqlarning bu turi nutq faoliyatida birlamchi ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

Og'zaki nutqni o'rgatishga qaratilgan shartli nutq mashqlariga quyidagilar misol bo'la oladi:

- o'qituvchi ba'zi ta'lim saytidan video tomosha qilishni taklif qiladi (Masalan, www.ted.com «Looks aren't everything. Believe me. I'm a model») va quyidagi topshiriqni beradi: "Quyidagi savollarga javoblarni bashorat qilishga harakat qiling".

1) What is it like to be a model? 2) Do you get free stuff? 3) Can I be a model when I grow up? 4) Do they retouch all the photos? 5) How do you become a model?

- o'qituvchi sobiq modelning ishlashini tomosha qilishni va savollarga javob berishni taklif qiladi:

1) What is the main idea of this talk? 2) Does the raised issue concern everybody or only models? 3) Do you want to be a model? 4) What should people do to be secure? 5) Make a list of every model top problems. 6) Do teens have similar problems? 7) Do models suffer from stress? 8) Make a list of teen top problems.

Yuqoridagi mashqlar voqelikka o'z bahosini, ma'lum muloqot sharoitida o'zini tezda yo'naltirish va olingan ma'lumotlarga bir zumda javob berish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Biroq, bu ko'nikma talabalar ingliz tili darslarida oladigan til bazasisiz rivojlanib bo'lmaydi. Leksikogrammatik tuzilmalarni mohirona egallash turli nutqiy vaziyatlarda muvaffaqiyatga erishishning kalitidir. Shu maqsadda o'qituvchilar tomonidan o'quvchilarga materialni yuqori darajada o'zlashtirishga imkon beradigan real videomateriallar asosidagi o'quv mashqlaridan faol foydalanilmoqda, bu xotirada alohida leksik birliklarni emas, balki kontekstga muvofiq ularning grammatik tuzilmalar bilan bog'liqligini anglatadi. Ya'ni, muloqot sharoitida o'rganilgan lug'atdan foydalanish modeli jonli nutqni to'xtatmasdan materialni birlashtirishni nazarda tutadi.

Masalan, bir nechta tanlov vazifasi. Bu erda og'zaki muloqot paytida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatolarning oldini olish uchun o'rganilgan lug'atdan foydalanish qobiliyati sinovdan o'tkaziladi.

The words in bold are used in the TED Talk. Read the sentences and choose the best meaning of the words in bold.

1. This is the first outfit change on the TED stage, so you guys are pretty lucky to witness it, I think.

1) mos kelmaydigan; 2) tasavvur qilib bo'lmaydigan; 3) tasvir; 4) tashqi kiyim.

2. So, why did I do that? That was awkward and I felt confused.

1) noqulay; 2) mazali; 3) oson; 4) qiyin.

3. The real way that I became a model is I won a genetic lottery, and I am the recipient of a legacy, and maybe you're wondering what a legacy is.

1) meros; 2) lotereya; 3) g'alaba; 4) omad.

4. Because I'm not in charge of anything performing duties.

1) javobgarlik; 2) mas'uliyatsiz bo'lish; 3) javobgarlikka tortilmaydi; 4) loyiq emas.

5. Because unlike cardiothoracic surgeons, it can just be distilled right now and discussed by everyone.

1) ochish/yoritish; 2) yashirish; 3) eslatib o'tish; 4) hisobga olish.

6. Yesterday I was going to work by car with my friend who was a terrible driver and she ran a red several times.

1) qizil yuz bilan yugurish; 2) qizil chiroqqa o'tish; 3) buqani qizil latta bilan mazax qilish.

7. I live in New York, and last year, of the 140,000 teenagers that were stopped and frisked, and were questioned in the police department.

1) talon-taroj qilish; 2) qidiruv; 3) ushlab turish; 4) otish.

8. "Look here, Jacob, I've got all those benefits from a deck stacked in my favor."

1) tasodifan emas; 2) omadli; 3) omadli tasodif bilan; 4) yurakning xohishi bilan.

Bunday mashqlar tufayli talabalar o'z nutqlari uchun zarur bo'lgan materialni tanlashni o'rganadilar, yangi nutq vaziyatlarida keyingi muloqot uchun zarur bo'lgan so'zlashuv jarayonida ishlatiladigan so'z va iboralarni o'rganadilar va ularning og'zaki nutqini qurishda asos sifatida foydalanadilar. Bundan tashqari, bunday mashqlar haqiqiy video materialga asoslanadi, bu nafaqat vizualizatsiya vositasi, balki ma'lum bir muloqot holatini ham yaratadi.

Uchinchi turdagi mashqlar haqiqiy nutq mashqlari bilan ifodalanadi, ularning asosiy vazifasi ingliz tili darsida faol nutq uchun sharoit yaratishdir.

O'qituvchi tok-shou epizodidan parchani (masalan, www.youtube.com saytida topish mumkin bo'lgan Xelen shousi) uyda tomosha qilishni topshiradi. Guruhda o'qituvchi ushbu namoyishga taqlid qilishni taklif qiladi. Bir talaba boshlovchi, boshqa talabalar shou ishtirokchilari bo'lib, ko'rsatuvdan parchani tomosha qilgandan so'ng berilgan mavzu bo'yicha savollarga javob beradilar (masalan, "Zamonaviy jamiyatda ta'limning o'rni").

Ushbu turdagi topshiriqlarni bajarishda talaba vizual yoki og'zaki tayanchlardan foydalanmaydi, balki o'tilgan materialni mustahkamlash uchun berilgan model yoki analogiya bo'yicha mashqlarni bajarmaydi. Bunday mashqlar ijodiy xarakterga ega bo'lganligi sababli, talaba o'z bayonotining tuzilishini belgilaydi, buning uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni, shuningdek, uning "individual" nutqini yaratish jarayonida foydali bo'lgan leksik birliklarni tanlaydi. hisobot, xabar, loyiha, taqdimot, hikoya, hikoya, qayta hikoya qilish va boshqalar.

Shunday qilib, turli xil auzentik videomateriallar asosida turli nutq mashqlarini bajarish orqali o'quvchilar tomonidan o'zlashtirilgan bilimlar bilan uyg'unlik darajasida ishlay oladilar, chunki o'rganilgan leksik va grammatik material yangi tushunchalar tizimida qo'llaniladi.

Bundan tashqari, real hayotiy video materiallardan foydalanadigan guruhlarda o'quv jarayonini malakali tashkil etishga imkon beradi, bu esa turli xil muloqot sharoitlarida og'zaki nutqni takomillashtirish asoslarini bosqichma-bosqich o'zlashtirish uchun oddiydan murakkabroqqa tizimli o'tishni nazarda tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Andreeva, G. M. Ijtimoiy psixologiya: oliy o'quv yurtlari uchun darslik / G. M. Andreeva. - Moskva: Aspect Press, 2001.
2. Begiyovich, O. S. Kino chet tillarini o'qitishda / O. S. Begiyovich // SUDU xabarnomasi. Tilshunoslik. - 2009.
3. Galskova, N. D. Chet tillarini o'qitishning zamonaviy usullari: o'qituvchi uchun qo'llanma / N. D. Galskova. - Moskva: 2003.
4. Gez, N. I. O'rta maktabda chet tillarini o'qitish metodikasi / N. I. Gez, M. V. Lyaxovitskiy, A. A. Mirol'yubov va boshqalar. - Moskva: Oliy. maktab, 1982.
5. Qish, I. A. Maktabda chet tillarini o'qitish psixologiyasi / I. A. Zimnyaya. - Moskva: Ta'lim, 1991.
6. Petrovskiy, A. V. Psixologiya, lug'at / A. V. Petrovskiy, M. G. Yaroshevskiy. - Moskva: Politizdat, 1990.
7. Passov, E. I. Chet el tilini o'qitishning kommunikativ usuli / E. I. Passov. - 2-nashr. - Moskva: Ta'lim, 1991.
8. Terexov, I. V. Zamonaviy Britaniya kinosi materialida ona tilida so'zlashuvchilarning nutq xatti-harakatlarini o'rganish: pedagogika fanlari nomzodi dissertatsiyasining avtoreferati. - Tambov, 2011.
9. Filatov, V. M. Boshlang'ich va asosiy umumta'lim maktablarida chet tillarini o'qitish metodikasi / V. M. Filatov. - Rostov-na-Donu: Feniks, 2004.
10. Communication in the Real World: An Introduction to Communication Studies. University of Minnesota Libraries, 2016.
11. Richards J. C. and Rodgers T. Approaches and Methods in Language Teaching: a Description and Analysis. Cambridge: CUP, 1991.
12. Thornbury S. How to Teach Speaking. Pearson Education, 2005.